

'EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR' (Inequality Kills)

Ocak 2022

*Dünya Ekonomik Forumu için OXFAM tarafından hazırlanan
"Inequality Kills" raporundan derlemedir*

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

OXFAM (Oxford Committee for Famine Relief), 1942 yılında Oxford Komitesi olarak kurulan daha sonraki yapılanma ile şimdiki ismini alan, kâr amacı gütmeyen bir yardım kuruluşudur.

Temelde küresel yoksulluğun azalmasına odaklanmıştır ve günümüzde birçok bölgedeki fakirlik sorunları ile ilgilenmektedir. Bölgelerdeki fakirlik, eşitsizlik, gelir farklılıkları, açlık vb. konularda faaliyetlerini yürütmektedir. Yeni yılın ilk ayında ‘Eşitsizlik Öldürür’ adlı raporunu yayımlamıştır.

Yayımlanan raporun içeriği incelenmiş, KOSAM tarafından özet rapor haline getirilmiştir.

Giriş

Hint Kökenli Kalkınma Ekonomisti Jayati Ghosh’ a Göre Durum Değerlendirmesi;

- Gelirlere, kaynaklara, olanaklara adil ve eşit şekilde erişilememesi daha adaletsiz, sağlıksız ve mutsuz toplumlara yaratır. Sonuç olarak da bu durum insanları öldürür.
- Pandemi sebebi ile maalesef birçok insan hayatını kaybetti, çünkü;
 - a) O insanlar için gerekli sağlık tedbirleri alınmadı veya ihtiyaçları olan oksijen sağlanamadı.
 - b) Buldukları yerdeki sağlık hizmetleri yetersizdi.
 - c) Pandemi yüzünden insanların çoğu, sağlık sistemi çöktüğü ve özel hastaneye gidecek ekonomik durumları olmadığı için hayatlarını kaybetti.
 - d) Hükümetler insanlara krizden kurtulabilmeleri için gerekli olan temel sosyal yardımları sağlamadığı veya sağlayamadığı için hayatlarını kaybettiler.
- İnsanlar açlıktan öldüler, çünkü karınlarını doyurmak için yiyecek alacak paraları yoktu.
- Pandemi boyunca milyonlarca insan orantısız biçimde acılar çektiler. Bu acılardan en çok etkilenen kişiler düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşayan kadınlar, kızlar ve sosyal olarak ayrımcılığa uğramış insanlar olmuştur.
- Ölmüş bir gezegendeki düzende, ekonomiler ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar büyüyemezler ve ayrıca piyasalar kimseye refah sağlayamaz.
- Ekonomik eşitsizliği başlatan cinsiyet, ırk ve sosyal sınıf ayrımcılığı gibi yapısal eşitsizlikler yok edilmelidir.

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

Belgesel – Film Yapımcısı Abigil E. Disney’ Göre Durum Değerlendirmesi;

Küresel çaptaki eşitsizliğe çözüm olarak mevcut ölümcül statüko silinip yerine gücü ve varlığı eşit, adil şekilde dağıtılacak bir statüko oluşturulmalıdır.

Bu karmaşık **sorunların çözümü** ise aslında **çok basittir, vergiler**. Vergiler baskılayıcı olmalı, kaçınılmaz olmalı ve uluslararası düzeyde etkili vergi reformu uygulanmalıdır.

- Dünyadaki çoğu sorunu bitirmeye, çözmeye yetecek kadar dünya üzerinde para vardır ve bu paranın büyük bölümü birkaç milyarderin elinde olup ve onlar da üzerlerine düşen payları **ödememektedir**.
- Dünyayı daha iyi bir yer haline getirebilmek için gerekli olan; güçlü ve sağlam durabilecek, bu sorunların üstesinden ne olursa olsun gelebilecek bir politikadır.

GENEL ÖZET

- Pandemi başladığı zamandan beri **her 26 saatte** yeni **bir milyarder** ortaya çıkıyor.
- Dünyanın **en zengin 10 insanı** servetlerini **ikiye katlarken**, o esnada **160 milyon** insan **fakirliğe doğru sürükleniyordu**.
- Covid-19 yüzünden yaklaşık olarak **17 milyon** insan **hayatını kaybederken**, bu sayı 2. Dünya Savaşı’ndan beri görülen **en yüksek ölüm** olarak kabul ediliyor.
- Dünya genelinde büyük ölçekli ilaç şirketleri sağlık teknolojileri üzerinde monopol olmaya devam ettikçe, aşı ayırimcılığının artacağı ve küresel ölçekte eşitsizliği olağanüstü arttıracığı, daha çok ölümlere sebep olacağına dikkat çekiliyor.
- Bazı ülkelerde yaşayan **fakir insanların** Covid-19 yüzünden **ölme riskleri** zengin insanlara göre **4 kat kadar daha fazladır**.
- Rapora göre **en az 73 ülkede**, IMF – destekli tasarruf tedbirleri ülke içerisindeki eşitsizlikleri iyice körükleyip kötüleştirmiş ve ülke içerisindeki **her çeşit eşitsizliği** ciddi oranda **arttırmıştır**. Sadece eşitsizliği değil, kadın hakları ve cinsiyet eşitliği süreçlerini de olumsuz şekilde etkilemiştir. Birçok ülkedeki kadınların ise artan cinsiyete dayalı şiddetin ikinci dalgasına şahit olduğu aktarılıyor.
- Bu eşitsizliklerin insanlığa olan maliyeti ise gün geçtikçe artış gösteriyor. Şöyle ki eşitsizlik, her gün **21.300** insanın **ölmesine** sebep oluyor.

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

Eşitsizlik Öldürür İnfografik - 1

1-

Küresel çapta eşitsizlik her 4 saniyede 1 insanın ölmesine sebep oluyor.

2-

%99

•Covid-19 yüzünden, insanlığın yaklaşık %99'unun ekonomisi kötüleşirken, dünyanın en zengin 10 insanı varlığını iki kat arttırdı.

3-

%1

•1995 yılından bu yana %50'lik alt kesimin dünya servetinden aldığı payın 20 kat fazlasını zirvedeki %1'lik zengin kesim almıştır.

4-

•252 erkeğin serveti Afrika, Latin Amerika ve Karayip bölgesinde yaşayan 1 milyar kadın ve kızın servetinden daha fazladır.

5-

•Eğer Amerikalı siyahilerin ortalama yaşam süreleri beyaz insanlar ile aynı olsaydı, 3.1 milyon Amerikalı siyahi şuan hayatta olabilirdi. Covid-19 öncesi bu rakam 2.1 milyon idi.

6-

•Dünyadaki en zengin 20 milyarder, 1 milyar fakir insanın ihraç ettiği karbonun 8.000 katından daha fazlasını ihraç etmiştir.

OXFAM 'Eşitsizlik Öldürür' 2022 raporundan alınan bilgiler ile oluşturulmuştur

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

Milyarder Varyantı

2021 Temmuz ayında, dünyanın **en zengin** adamı (o zaman için Jeff Bezos) arkadaşları ile bir mekikte uzaya doğru yolculuk yaptı fakat o esnada milyonlarca insan aşı olamadığı için veya yiyeceğe ulaşamadıkları için hayatlarını kaybetmekteydi. Uzay yolculuğunu yapan **Jeff Bezos’un pandemi süresi boyunca kazandığı servet, tek başına tüm dünyanın aşısı olmasına yetecek kadardır**. Bunun yanı sıra, dünyanın küçük elitleri olarak tasvir edilen 2.755 milyarderin Covid-19 boyunca kazandıkları servet önceki dönemlere göre ciddi şekilde artış göstermiştir. Bunun sebebi olarak şunlar gösterilmiştir;

- Borsadaki hızlı yükselmeler,
- Düzensiz varlıklardaki ciddi artışlar,
- Monopol gücün artışı,
- Özelleştirme,
- Kişisel kurum vergilerinin azalması,
- İşçi hakları ve maaşlarının azalması.

Dünyanın En Zengin 10 İnsanı Hakkında 5 Gerçek

1. Pandemi döneminde dünyanın **en zengin 10** insanı **servetini ikiye katlarken**, insanlığın **%99’unun geliri kötüleşti**.
2. En zengin **10** adamın sahip oldukları servet, alt tabakadaki **3,1 milyar** insanın sahip olduğu servetten daha fazladır.
3. Eğer bu zengin insanlar hep beraber çalışmayı bırakıp, servetlerinden her gün **1 milyon \$** harcar ise, servetleri **ancak 414 yıl sonra** tükenecektir.
4. Eğer servetlerini dolar cinsinden üst üste koyarlarsa, Ay’ın yarısına kadar yol kat etmiş olurlar.
5. Şayet buradaki **10 zengin** insanın pandemi döneminde kazandıkları **servete** %99 ölçüde beklenmedik **gelir vergisi uygulansaydı** yapılabilecekler şunlardır;
 - ! Dünyanın geri kalanı **aşısı** olabilir (hala aşısı olmamışlar),
 - ! **İklim değişikliği** için alınan tedbirlerin boşlukları finansal olarak doldurulabilir,
 - ! Evrensel **sağlık** ve sosyal korumayı sağlayabilir,
 - ! 80 ülkeden fazla yerde gerçekleşen **cinsiyet** tabanlı şiddetin farkındalığını oluşturabilir,
 - ! Tüm bunları yaptıktan sonra buradaki 10 zengine hala daha harcamak için **8 milyar \$** para kalmaktadır.

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

Buradaki bölümün sonunda Covid -19 varyantından ziyade, milyarder varyantının zararının dünyamız için daha da tehlikeli bir şey olduğu belirtilmektedir.

Eşitsizliğe Karşı Aşı Yok

Pandeminin ilk başladığı zamanlar **hepimizin inandığı** ama büyük ölçüde yanlış bir şey vardı, o da **bu illetin herkesi** ırk, sınıf, cinsiyet, millet ne olursa olsun **eşit şekilde etkileyeceği**di.

Aşı üretimindeki monopol güç, kimlerin aşuya ulaşabileceği veya ulaşamayacağına karar verirken, bu hususta şahit olunan **aşı ayrımcılığı** insanlık tarihine bir **kara leke** olarak adını yazdırmıştır. İnsan yapımı olduğu düşünülen bu virüs sebebi ile **milyonlarca insan** aşuya ulaşamadıkları için **yaşamlarını yitirmiştir**. Bugünkü bu ayırım ülkeler arasındaki eşitsizlikleri gittikçe arttırmaktadır. Bu süreçte zengin ülkeler aşuya ulaşabildikleri için normal hayat düzenlerine dönebiliyorken, fakir ülkeler ise aşuya ulaşamadıkları için karşılaştıkları tehditler ve zengin ülkeler ile aralarındaki eşitsizlik gitgide artış göstermektedir.

Ekonomik şiddet

Aşırı eşitsizliğin ekonomik şiddetin bir formu olduğu ve bunun şans eseri değil, seçimler sonucunda oluştuğu belirtilmektedir. Zamanında uygulanan yapısal ve sistematik planlar ile **politik seçimler** her zaman zengin, elit kesimin yararına olmuştur ve bu direkt olarak çok geniş kitlelerde sıradan **insanların hayatlarına zarar vermiştir**. Fakirlik içerisindeki kadınlar, kızlar ve ırk olarak dışlanmış insan grupları, zengin kesime göre orantısız bir biçimde ya öldürülüyor ya da ölüyor. Fakat bu sorun, günümüz kapital sistemin kazara bir hatası değil, direkt olarak çekirdek parçasıdır.

İnsanın **cebinde parasının olması** sadece sağlık sistemlerine erişimini kolaylaştırmakla kalmıyor, **daha uzun ve sağlıklı bir yaşama sahip olabilmelerini** sağlıyor.

Örneğin; Brezilya'nın **Sao Paulo** şehrinde **zengin kesimin** ortalama **ömrü**, **fakir kesime göre 14 yıl daha fazladır**. 2020 yılında kadın ölümleri **1,7 milyon**, cinsiyet seçici kürtaj sebebi ile ölüm oranı ise **1,5 milyon** olarak gerçekleşmiştir.

“EŞİTSİZLİK ÖLDÜRÜR”

Eşitsizlik Öldürür İnfografik - 2

• Her yıl fakir ülkelerdeki **5.6** milyon insan sağlık hizmetlerine ulaşamadıkları için hayatlarını kaybediyor.

• Her yıl en az **67.000** kadının bir kısmı cinsel organının kesilmesinden dolayı hayatını kaybederken, bir kısmı ise eski veya mevcut eşleri tarafından cinayete kurban gidiyor.

• Her yıl en az **2.1** milyon insan açlık yüzünden hayatını kaybediyor.

• 2030 yılına kadar iklim krizi, her yıl fakir ülkelerdeki **231.000** insanın ölmesine sebep olması bekleniyor.

OXFAM 'Eşitsizlik Öldürür' 2022 raporundan alınan bilgiler ile oluşturulmuştur.

Evrensel Problemimiz

Dünya çapındaki büyük eşitsizlikler şunlara yol açmaktadır:

- Daha çok suça
- Daha çok mutsuzluğa
- Daha az güvene
- Daha çok şiddete

Ülkeler arası ve ülke içindeki artan eşitsizlikler, dünyanın geleceği için gitgide ölümcül bir hal almaktadır.

Eşitsizlik İlk Sırada

Pandemi süresince **halktan toplanan** paralar (**vergiler**) aşığı geliştiren büyük **ilaç firmalarına** doğru **aktı**. Dünya geneline baktığımızda daha önceden de (yazının başında belirtildiği gibi) herhangi bir para kıtlığı yok. Çünkü, rapora göre **hükümetler pandemi ile mücadele ederken** yaklaşık olarak **16 trilyon dolar** harcamıştır.

21. yy. da hükümetler aktif olarak daha iyi bir ekonomik eşitlik sağlamalı, ırk ve cinsiyet eşitliğini vurgulamalıdır. Eşitliğin ise; ekonomi kurallarının iddialı bir şekilde değişimi, daha adil bir güç ve gelir dağılımı, zenginlerin vergilendirilmesi ve ispatlanmış kamu tedbirlerine yatırımlar ile mümkün olabileceği belirtiliyor.

1) Aşırı servetleri geri alıp, gerçek ekonomiye dahil ederek eşitsizlikle mücadele edilir.

Hükümetler acil olarak ultra zenginlerin pandemi dönemlerinde elde ettikleri olağanüstü kazançları vergilendirmelidir, çünkü ancak bu şekilde kaynakları zenginlerden geri alıp dünyaya yardımda kullanabilirler. Dünyanın en zengin 10 insanının pandemi döneminde elde ettikleri olağanüstü gelirlerine **beklenmedik gelir vergisi** uygulanır ise elde edilecek gelir yaklaşık olarak **812 milyar \$** olurdu. Bu uygulamanın bir an önce gerçekleşmesi ve sürekli hale getirilmesi gerekiyor, aksi takdirde servet eşitsizliği sorununun azalması mevcut şartlarda mümkün görünmüyor.

2) Serveti yeniden yönlendir, hayatları kurtar ve geleceğimize yatırım yap.

Tüm hükümetler kanıta bağlı, güçlü politikalar ile geleceğimize yatırım yapmalı ve bizleri bu sorunlardan kurtarmalıdır. Hükümetlerin cinsiyete bağlı şiddeti ve cinsiyetçi hukuki formları bitirmeleri, finansal olarak kadın haklarını savunan organizasyonları desteklemeleri ve bu yönde politikalar üretmeleri gerekmektedir. Ayrıca zengin hükümetler kapsamlı şekilde iklim politikalarını desteklemeli, iklim krizi ve fosil yakıttan arındırılmış bir dünya oluşturmada işleyen mekanizmaların zararlarını ve kayıplarını mutlaka tanzim etmeli ve desteklemelidir.

3) Ekonomi ve toplumdaki kuralları ve gücü değiştir.

Şu an için en önemli şey pandemiyi bitirmektir. Bunun olabilmesi için hükümetlerin öncelikle Dünya Ticaret Örgütü tarafından monopol şekilde kontrol edilen teknolojilerin ve aşılardan derhal önüne geçmesi gerekmektedir. Ayrıca hükümetler aşığı üreten firmalara ve yeni varyantın aşılardan üreten firmalara baskı kurmalı ve aşı tariflerini Dünya Sağlık Örgütü tarafından onaylı diğer üreticiler ile paylaşmalı ve aşı üretimini arttırmasını sağlamalıdır. Bunlar yapılmadığı takdirde pandemi devam edecek, gereksiz yere insanlar ölecek ve eşitsizlik sürmeye devam edecektir.

Sonuç

Eşitsizliğin ne kadar ciddi bir sorun olduğunu, aslında her gün yaşamımızın her alanında karşılaştığımız fakat çoğu zaman bizler tarafından normal, olağan karşılanan eşitsizliğin aslında ne tür sorunlara ve sonuçlara sebebiyet verdiğini rapor sayesinde görmüş olduk.

Pandeminin başlamasıyla ve gitgide etkisini hissettirmesiyle hepimizi yanıltan ‘**herkesin eşit şekilde bu sorunla yüzleşeceği**’ hususuna inanmıştık. Fakat dünyanın bir tarafında insanlar aşı olup eski yaşam düzenlerine bir nebze de olsa geri dönerken, dünyanın diğer tarafında insanlar aşuya ulaşamadıkları için ölüme terkedilmişti. Sadece aşuya ulaşamadıkları için değil, yaşadıkları yerlerde gerekli ve olması gereken minimum sağlık hizmetlerine bile sahip olamadıkları, ulaşamadıkları için ölmeye mahkûm olmuşlardı.

Dünyanın bir tarafında milyonlarca insan karınlarını bile doyuracak yiyeceğe ulaşamadıkları için ölerken, dünyanın öbür tarafında açlığın bile ne olduğunu bilmeyen insanlar yaşamaktadır. Küresel ölçekte ciddi bir eşitsizliğin olduğu açık bir şekilde bellidir.

Raporda yapılan öneriler özellikle pandemi dönemi aşırı gelir elde eden zengin kesimin acilen vergilendirilmesi, dünyadaki güç ve kaynakların daha adil ve eşit şekilde dağıtılması gibi kulağa hoş gelen çözüm önerileridir. Küresel çapta adil, eşit, doğru, insan haklarını gözeten, her tür ayrımcılığa karşı olan güçlü ve doğru politikaların yapılması tabii ki ülkeler arası iş birliklerine ve küresel çapta ortak bir görüşe sahip olmaya bağlıdır. Sadece göstermelik değil gerçekten icraat yapabilen, sonuç odaklı ilerleyen ve güçlü bir iradeye sahip bir mekanizma geliştirilmelidir.

Bir gün, küresel eşitsizliğin sonuçlarını değil, küresel eşitsizliği nasıl çözdüğümüzü ve bunun olumlu istatistiklerini anlatan raporlar yazabilmek dileğiyle...